

RAUTALAMMIN KUNNAN LAUSUNTO

Lupa- ja valvontavirasto

Diaarinumero: LVV-U/102476/2026

Asia: Lausunto Pekka Markkasen tekemän hallintokantelun johdosta

1. Lausunnon lähtökohdat

Rautalammin kunta antaa lausuntonsa Toholahden teollisuusalueen investointien talousarviokäsittelyä, päätöksentekoa sekä kunnan viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden menettelyä koskevan hallintokantelun johdosta.

Kunta pitää tärkeänä, että investointien toteutusta ja taloudenhoitoa koskevat kysymykset selvitetään asianmukaisesti. Samalla on huolehdittava siitä, että kantelussa esitettyjä henkilökohtaisia väitteitä arvioidaan tosiasioiden, tehtyjen päätösten ja eri toimijoille kuuluvien vastuiden perusteella.

Kantelun kohteena olevia kysymyksiä on jo käsitelty kunnan tilinpäätös- ja vastuuvapausmenettelyssä. Lisäksi kunnanvaltuusto on päättänyt teettää investointikokonaisuudesta riippumattoman auditoinnin, joka on edennyt raportointivaiheeseen.

2. Toholahden investointikokonaisuus

Toholahden teollisuusalueen kehittäminen on osa Rautalammin kunnan elinkeinopolitiikkaa. Investointien tavoitteena on ollut parantaa yritysten sijoittumismahdollisuuksia ja luoda edellytyksiä uusille investoinneille sekä työpaikoille.

Kokonaisuus muodostuu kahdesta erillisestä hankkeesta:

- Toholahden infrastruktuurin ja kaavateiden rakentamisesta, johon on myönnetty EAKR-rahoitusta.
- Toholahden yritystonttien esirakentamisesta, johon on myönnetty JTF-rahoitusta.

Hankkeilla on erilliset rahoituspäätökset, kustannusarviot ja toteutukseen liittyvät päätökset. Niiden kustannuksia, talousarviomäärärahoja ja kunnan rahoitusosuuksia on arvioitava erikseen.

Hankkeiden kokonaiskustannukset ja talousarviovuodelle varatut määrärahat eivät ole sama asia. Ulkopuolinen hankerahoitus puolestaan pienentää kunnan lopullista rahoitusosuutta, mutta ei poista velvollisuutta noudattaa valtuuston hyväksymiä sitovia määrärahoja.

3. Talousarvion valmistelu ja määrärahojen ylitys

Kantelussa esitetään, että vuoden 2025 talousarviossa Toholahden investointiin osoitettu 210 000 euron määräraha oli virheellinen suhteessa hankkeen todellisiin kustannuksiin.

Kunta toteaa, että monivuotisen investoinnin kokonaiskustannukset ja yksittäisen talousarviovuoden määräraha tulee erottaa toisistaan. Investoinnin kustannusten

ajoittuminen eri vuosille sekä hankerahoituksen toteutuminen vaikuttavat talousarvion valmisteluun ja seurantaan.

Kuntalain 110 § mukaan kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Mikäli valtuuston hyväksymä sitova määräraha ei riitä, tarvittavat talousarviomuutokset on saatettava valtuuston käsiteltäväksi asianmukaisesti.

Toholahden investointien kustannukset ovat ylittäneet talousarviossa osoitetut määrärahat merkittävästi. Riippumattomassa auditoinnissa on kiinnitetty huomiota myös siihen, ettei vuoden 2025 lisämäärärahan tarvetta saatettu valtuuston käsiteltäväksi talousarviovuoden aikana.

Kunta ei kiistä todettuja kustannuspoikkeamia eikä sitä, että investointien talousseurannassa ja päätöksentekomenettelyssä on ollut selvittämistä edellyttäviä puutteita.

Kantelussa esitettyä väitettä talousarvion virheellisyydestä ei kuitenkaan voida sellaisenaan rinnastaa väitteeseen kunnanjohtajan tai muun yksittäisen viranhaltijan henkilökohtaisesta lainvastaisesta menettelystä. Vastuun arvioinnissa on otettava huomioon talousarvion valmisteluprosessi, toimialojen tehtävät, toimielinten päätökset sekä hankkeen kustannusseurannan järjestäminen.

4. Vuoden 2025 tilinpäätös ja vastuuvapauspäätökset

Rautalammin kunnanvaltuusto käsitteli vuoden 2025 tilinpäätöksen ja tilivelvollisten vastuuvapauden kokouksessaan 29.6.2026 § 40.

Valtuusto päätti myöntää vastuuvapauden kaikille muille tilivelvollisille kuin tekniselle johtajalle ja tekniselle lautakunnalle, joiden osalta tehtiin erillinen ehdollinen päätös.

Näin ollen vastuuvapaus on myönnetty muun muassa kunnanjohtajalle ja kunnanhallituksen puheenjohtajalle.

Teknisen johtajan ja teknisen lautakunnan osalta valtuusto päätti seuraavaa:

Myönnetään tekniselle johtajalle ja tekniselle lautakunnalle vastuuvapaus ehdollisena siten, että vastuuvapaus tulee voimaan lopullisesti vasta, jos valtuusto hyväksyy auditoinnissa todetut virheet, puutteet ja muut havainnot.

Valtuusto päätti samalla teettää riippumattoman ulkopuolisen asiantuntijan auditoinnin teknisen toimen noin 850 000 euron investointihankkeen talousarvioylityksestä.

Valtuuston päätös osoittaa, että Toholahden investointeihin liittyvät kysymykset on tunnistettu ja otettu kunnan omassa valvonta- ja päätöksentekomenettelyssä käsiteltäviksi.

Vastuuvapauspäätösten oikeudellinen merkitys on otettava huomioon erityisesti arvioitaessa tilivelvollisten asemaa ja mahdollista taloudellista vastuuta. Vastuuvapaus ei kuitenkaan sellaisenaan estä hallintokantelun tutkimista eikä ratkaise kaikkia mahdollisia virkavastuuseen liittyviä kysymyksiä.

Teknisen johtajan ja teknisen lautakunnan vastuuvapauden lopullinen voimaantulo edellyttää valtuuston päätöksessä määritellyn ehdon täyttymistä.

5. Riippumaton auditointi

Kunnanvaltuusto päätti 29.6.2026 § 40 riippumattoman auditoinnin toteuttamisesta sekä edellytti, että auditoinnin loppuraportti toimitetaan valtuuston käsiteltäväksi viimeistään lokakuun 2026 loppuun mennessä.

Auditoinnin tarkoituksena on selvittää Toholahden investointien talousarvioylitystä, kustannusten muodostumista, päätöksentekoa sekä talouden seurannan ja raportoinnin asianmukaisuutta.

Auditointityö on edennyt raportointivaiheeseen. Raportin havainnot ja mahdolliset jatkotoimenpiteet käsitellään kunnan toimivaltaisissa toimielimissä.

Kunta katsoo, että riippumaton auditointi on ollut perusteltu ja asianmukainen menettely investointikokonaisuuteen liittyvien epäselvyyksien selvittämiseksi.

Auditointi mahdollistaa myös sen arvioimisen, missä määrin havaituissa puutteissa on kyse yksittäisistä menettelyistä ja missä määrin kunnan investointien ohjauksen, talousseurannan tai sisäisen valvonnan kehittämistarpeista.

Kunta pitää tärkeänä, että auditoinnin havainnoista tehdään tarvittavat johtopäätökset ja että mahdolliset puutteet korjataan.

6. Kunnanjohtajaan kohdistuvat väitteet

Kantelussa esitetään väitteitä kunnanjohtajan osallistumisesta Toholahden hankkeen valmisteluun, talousarvion esittämiseen sekä kantelijan tekemien huomautusten käsittelyyn.

Kuntalain 38 § mukaan kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Kunnanjohtajan yleinen johtamisvastuu ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hän yksin vastaisi investointien teknisestä suunnittelusta, urakkakustannusten seurannasta, hankintamenettelyistä tai yksittäisten määrärahojen käytöstä.

Näiden tehtävien vastuut määräytyvät hallintosäännön, tehtäväkuvausten sekä toimielinten päätösten perusteella.

Kantelussa esitetään myös, että Toholahden hanke olisi saanut alkunsa kunnanjohtajan aloitteesta. Kunta toteaa, että elinkeinopoliittisten hankkeiden edistäminen ja uusien investointimahdollisuuksien etsiminen kuuluvat kunnan kehittämistoimintaan. Hankkeen ideointi tai edistäminen ei sellaisenaan osoita virheellistä menettelyä.

Hankkeen toteuttamista, määrärahoja ja hankintoja koskeva päätösvalta kuuluu kulloinkin toimivaltaisille toimielimille ja viranhaltijoille. Kunnanvaltuusto on 29.6.2026 § 40 käsitellyt vuoden 2025 tilinpäätöksen ja myöntänyt kunnanjohtajalle vastuuvapauden tilikaudelta

2025. Valtuuston päätös on otettava huomioon arvioitaessa kantelussa esitettyjä väitteitä ja kunnanjohtajan vastuuta Toholahden investointikokonaisuudessa.

Kantelijan kuvaamat keskustelut ja niissä käytetyt ilmaisut perustuvat kantelijan omaan tapahtumakuvaukseen. Niiden sisältöä ei voida vahvistaa pelkän kantelukirjelmän perusteella.

7. Tekniseen johtajaan kohdistuvat väitteet

Kantelussa mainitaan tekninen johtaja Ari Lindgren, jota kantelija kertoo yrittäneensä tavoittaa investointikustannuksiin liittyvän epäilyn vuoksi.

Kunnan teknisen toimialan tehtäviin kuuluvat hallintosäännön ja tehtävänjaon mukaisesti teknisten investointien valmistelu, toteuttaminen, kustannusseuranta ja raportointi.

Teknisen johtajan henkilökohtaista vastuuta arvioitaessa tulee selvittää hänen toimivaltansa, tehtävänsä ja käytettävissään olleet tiedot sekä hankkeesta toimielimille annettu raportointi.

Kunnanvaltuusto on päättänyt teknisen johtajan vastuuvapaudesta ehdollisena. Riippumattoman auditoinnin havainnoilla on tämän vuoksi erityistä merkitystä hänen vastuuvapautensa lopullisessa käsittelyssä.

Kantelukirjelmässä kuvattujen yhteydenottojen toteutuminen ja sisältö on tarvittaessa selvitettävä erikseen.

8. Luottamushenkilöihin ja muihin kantelussa mainittuihin henkilöihin kohdistuvat väitteet

Kantelussa mainitaan teknisen lautakunnan silloinen puheenjohtaja Jouko Korhonen sekä kunnanhallituksen puheenjohtaja Joni-Matti Kuikka. Lisäksi kantelija viittaa muihin valtuutettuihin ja teknisen lautakunnan jäseniin.

Luottamushenkilöiden vastuuta tulee arvioida heidän asemansa, toimivaltansa ja päätöksentekoon osallistumisensa perusteella.

Yksittäisen luottamushenkilön saama tieto mahdollisesta talousarviovirheestä ei sellaisenaan osoita, että hän olisi toiminut lainvastaisesti. Arvioinnissa on selvitettävä, mitä tietoja henkilöllä on ollut käytettävissään ja millaisia mahdollisuuksia hänellä on ollut vaikuttaa asian käsittelyyn.

Kunnanhallituksen puheenjohtajalle on myönnetty vastuuvapaus tilikaudelta 2025. Teknisen lautakunnan vastuuvapaudesta on puolestaan päätetty ehdollisena.

Kantelussa mainitaan myös hallintojohtaja sekä Pohjois-Savon liiton edustaja Juha Minkkinen.

Hallintojohtajan osalta mahdollinen vastuu määräytyy hänelle kuuluneiden taloushallinnon tehtävien ja tosiasiallisen osallistumisen perusteella.

Pohjois-Savon liiton edustajan tehtävät hankerahoituksen hallinnoinnissa ovat erillisiä Rautalammin kunnan talousarvio- ja investointipäätöksistä. Kunta ei voi antaa toisen organisaation edustajan puolesta henkilökohtaista selvitystä.

Kunta katsoo, että henkilöihin kohdistuvat väitteet on arvioitava yksilöllisesti eikä vastuuta voida päätellä pelkästään henkilön virka-asemasta tai luottamustehtävästä.

9. Sovellettava lainsäädäntö ja vastuiden arviointi

Kantelun arvioinnissa keskeisiä ovat erityisesti:

- Suomen perustuslain (731/1999) 2 § julkisen vallan lainalaisuudesta, 21 § oikeusturvasta ja 118 § virkavastuusta.
- Kuntalain (410/2015) 14 § valtuuston tehtävistä, 38 ja 39 § kunnan johtamisesta ja kunnanhallituksen tehtävistä, 90 § hallintosäännöstä, 110 § talousarviosta sekä 121–125 § tarkastuksesta ja tilintarkastuksesta.
- Hallintolain (434/2003) 6 § hallinnon oikeusperiaatteista, 27–29 § esteellisyydestä, 31 § asian selvittämisestä, 34 § kuulemisesta sekä 53 a–53 d § hallintokantelusta.
- Kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 17 § viranhaltijan velvollisuuksista.
- Hankintalain (1397/2016) hankintamenettelyä, hankintapäätöksiä ja hankintasopimusten muuttamista koskevat soveltuvat säännökset.
- Kirjanpitolain (1336/1997) ja kuntien taloushallintoa koskevat säännökset sekä kunnan hallintosääntö ja talousarvion sitovuusmääräykset.

Kunnanjohtajan, teknisen johtajan, kunnanhallituksen, teknisen lautakunnan ja yksittäisten luottamushenkilöiden vastuut eivät ole keskenään samanlaisia.

Mahdollisen lainvastaisen menettelyn arvioinnissa on otettava huomioon kunkin toimijan toimivalta, tehtävät, tiedonsaanti ja tosiasiallinen toiminta.

10. Yhteenveto ja kunnan kanta

Rautalammin kunta pitää Toholahden investointeihin liittyvien talousarvio- ja päätöksentekokokysymysten selvittämistä tärkeänä.

Kunta toteaa, että investointikokonaisuuden kustannukset ovat ylittäneet talousarviossa osoitetut määrärahat ja että hankkeiden talousseurannassa ja päätöksentekomenettelyssä on havaittu puutteita.

Asiaa ei kuitenkaan ole jätetty selvittämättä.

Vuoden 2025 tilinpäätös ja tilivelvollisten vastuuvapaudet on käsitelty kunnanvaltuustossa 29.6.2026. Kunnanjohtajalle, kunnanhallituksen puheenjohtajalle ja muille tilivelvollisille on myönnetty vastuuvapaus lukuun ottamatta teknistä johtajaa ja teknistä lautakuntaa, joiden vastuuvapaus on myönnetty ehdollisena. Samassa yhteydessä valtuusto päätti riippumattoman auditoinnin toteuttamisesta. Auditointityö on edennyt raportointivaiheeseen, ja sen havainnot saatetaan valtuuston käsiteltäviksi.

Kunta katsoo, että nämä jo toteutetut ja vireillä olevat toimenpiteet tulee ottaa huomioon kanteluasian arvioinnissa.

Kantelussa esitettyjä henkilökohtaisia väitteitä tulee arvioida erillään investointikokonaisuuden yleisistä talousarvio- ja raportointipuutteista. Yksittäisen henkilön vastuu ei synny pelkästään hänen asemansa tai hankkeeseen liittyvän osallistumisensa perusteella.

Kunta pitää tärkeänä, että mahdolliset menettelylliset puutteet on selvitetty ja korjataan sekä että investointien valmistelua, talousseurantaa ja sisäistä valvontaa kehitetään auditoinnin havaintojen perusteella.

Kunta pyytää Lupa- ja valvontavirastoa ottamaan arvioinnissaan huomioon kunnanvaltuuston jo tekemät vastuuvapaus- ja auditointipäätökset sekä asian edelleen jatkuvan kunnallisen käsittelyn. Kantelussa mainituille viranhaltijoille ja luottamushenkilöille varataan mahdollisuus antaa halutessaan oma selvityksensä.

Rautalammin kunnanhallitus